Evropski parlament
2024-2029

Odbor za zaposlovanje in socialne zadeve

2025/2131(INL)

2.9.2025

OSNUTEK POROČILA

s priporočili Komisiji o pravičnem prehodu v svetu dela: ustvarjanje pogojev za nova delovna mesta in oživljanje lokalnih gospodarstev
(2025/2131(INL))

Odbor za zaposlovanje in socialne zadeve

Poročevalka: Jana Toom

(Pobuda - člen 47 Poslovnika)

VSEBINA

Stran

PREDLOG RESOLUCIJE EVROPSKEGA PARLAMENTA 3

PRILOGA K PREDLOGU RESOLUCIJE PRIPOROČILA O VSEBINI ZAHTEVANEGA PREDLOGA 8

PRILOGA: IZJAVA O PRISPEVKIH 9

PREDLOG RESOLUCIJE EVROPSKEGA PARLAMENTA

s priporočili Komisiji o pravičnem prehodu v svetu dela: ustvarjanje pogojev za nova delovna mesta in oživljanje lokalnih gospodarstev
(2025/2131(INL))

Evropski parlament,

– ob upoštevanju člena 225 Pogodbe o delovanju Evropske unije,

– ob upoštevanju mnenja Odbora za pravne zadeve o predlagani pravni podlagi,

– ob upoštevanju členov 47 in 55 Poslovnika,

– ob upoštevanju členov 4, 9, 46, 149, 151, 153, 162, 164, 174 do 178 in 349 PDEU,

– ob upoštevanju sporočila Komisije z dne 11. decembra 2019 o evropskem zelenem dogovoru (COM(2019)0640),

– ob upoštevanju sporočila Komisije z dne 4. marca 2021 o akcijskem načrtu za evropski steber socialnih pravic (COM(2021)0102),

– ob upoštevanju Uredbe (EU) 2021/241 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. februarja 2021 o vzpostavitvi Mehanizma za okrevanje in odpornost[1], ob upoštevanju Uredbe (EU) 2021/1056 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. junija 2021 o vzpostavitvi Sklada za pravični prehod[2],

– ob upoštevanju Uredbe (EU) 2021/1057 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. junija 2021 o vzpostavitvi Evropskega socialnega sklada plus (ESS+) in razveljavitvi Uredbe (EU) št. 1296/2013[3],

– ob upoštevanju Uredbe (EU) 2021/691 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 28. aprila 2021 o Evropskem skladu za prilagoditev globalizaciji za presežne delavce (ESPG) in razveljavitvi Uredbe (EU) št. 1309/2013[4],

ob upoštevanju Uredbe (EU) 2023/955 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 10. maja 2023 o vzpostavitvi Socialnega sklada za podnebje in spremembi Uredbe (EU) 2021/1060[5],

– ob upoštevanju Direktive 2003/87/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. oktobra 2003 o vzpostavitvi sistema za trgovanje s pravicami do emisije toplogrednih plinov v Skupnosti in o spremembi Direktive Sveta 96/61/ES[6],

[1] UL L 57, 18.2.2021, str. 17.
[2] UL L 231, 30.6.2021, str. 1.
[3] UL L 231, 30.6.2021, str. 21.
[4] UL L 153, 3.5.2021, str. 48.
[5] UL L 130, 16.5. 2023, str. 1.
[6] UL L 275, 25.10. 2003, str. 32.

– ob upoštevanju poročila Maria Draghija iz septembra 2024 z naslovom Prihodnost evropske konkurenčnosti (Draghijevo poročilo),

– ob upoštevanju načrta za kakovostna delovna mesta,

– ob upoštevanju priporočila Sveta o pravičnem prehodu na podnebno nevtralnost iz leta 2022,

– ob upoštevanju poročila Odbora za zaposlovanje in socialne zadeve (A10-0000/2025),

A. ker zeleni in digitalni prehod korenito spreminjata evropska gospodarstva, regije in delovna mesta; ker je zagotavljanje učinkovitega prehoda na podnebno nevtralno in digitalizirano gospodarstvo ter zmanjšanje odvisnosti od oskrbe z energijo bistveno za trajnostnost, rast in konkurenčnost Evrope; ker bo dvojni prehoda na koncu uspešen le, če bomo zagotovili, da bo dvojni prehod pošten in vključujoč za delavce, podjetja in udeležene regije;

B. ker pri upravljanju prehoda na ogljično nevtralno gospodarstvo ne bi smeli podpirati le prehoda na nova delovna mesta v nastajajočih sektorjih, temveč bi bilo treba tudi ohranjati obstoječa delovna mesta in sektorje ter jih prilagajati podnebno nevtralnim in čistim industrijam in tehnologijam za ljudi, ki živijo na prizadetih območjih; ker je pomembno, da delavci in iskalci zaposlitve čutijo, da imajo podporo pri obvladovanju prehoda, da bodo razumeli in sprejeli cilje strategije do leta 2050;

C. ker je namen številnih pomembnih zakonodajnih in nezakonodajnih pobud Unije obravnavati učinke dvojnega prehoda (zlasti mehanizem za pravični prehod, Sklad za pravični prehod, Unija spretnosti, Socialni sklad za podnebje, ESS+ ter mehanizem za okrevanje in odpornost) ali pri tem pomagati, vendar v zakonodajnem in političnem okviru ostajajo vrzeli v zvezi z motnjami na delovnem mestu, pravicami delavcev, socialno zaščito in socialnim dialogom; ker lahko samo ukrepi na ravni Unije zagotovijo resnično dodano vrednost in sočasno navzgor usmerjeno socialno konvergenco, da bi uresničili obljubo, da nihče ne bo zapostavljen;

D. ker je v Draghijevem poročilu vztrajno pomanjkanje znanj in spretnosti opredeljeno kot ovira za inovacije, sprejemanje tehnologije in prizadevanja za razogljičenje, kar ovira rast in konkurenčnost; ker je v poročilu ugotovljeno, da ima skoraj 80 % malih in srednjih podjetij težave pri iskanju delavcev z ustreznimi znanji in spretnostmi; ker je poudarjeno tudi, da je treba zagotoviti, da bosta rast produktivnosti in socialna vključenost tesno povezana s sistemi socialnega varstva držav članic, ki so med prehodom ključni za zagotavljanje močnih javnih storitev, socialne zaščite, stanovanj, prevoza in otroškega varstva;

1. poudarja, da bo imel uspešen prehod na bolj trajnostne vire energije in industrijske panoge pomembno vlogo pri dolgoročni konkurenčnosti podjetij Unije na svetovnem trgu; poudarja, da je treba zagotoviti, da bodo podjetja in delavci dobro usposobljeni za izkoriščanje priložnosti, ki jih prinaša prehod na nove in inovativne rešitve; meni, da je zavezujoč okvir za obravnavanje izzivov in priložnosti pravičnega prehoda na delovnem mestu bistven za zagotovitev minimalnih skupnih standardov, da se delavcem in delodajalcem zagotovijo jasnost in struktura pri predvidevanju in obvladovanju sprememb ter da se na koncu izboljšajo odpornost, konkurenčnost in navzgor usmerjena

socialna konvergenca Unije; poudarja, da lahko regije podprejo pravičen prehod s kombiniranjem socialne zaščite, gospodarske diverzifikacije in teritorialnega usklajevanja, da bi zmanjšale negativne učinke in spodbujale bolj vključujoč razvoj;

2. poudarja, da učinek razogljičenja na zaposlovanje presega zmanjšanje v sektorjih fosilnih goriv in da bo razogljičenje imelo širši učinek v smislu ponovne opredelitve delovnih mest in splošnega prehoda na trgu dela; poudarja, da je treba v prihodnjo posodobitev akcijskega načrta za evropski steber socialnih pravic in v novi načrt za kakovostna delovna mesta vključiti sklop konkretnih zakonodajnih in nezakonodajnih ukrepov, ki bodo znatno izboljšali delovne pogoje, zdravje in varnost, pokritost s kolektivnimi pogajanji ter usposabljanje in spretnosti delavcev in samozaposlenih; poudarja, da so ti ukrepi tudi priložnost za podporo delodajalcem v Uniji, zlasti malim in srednjim podjetjem, pri ohranjanju in izboljšanju njihove konkurenčnosti z zagotavljanjem jasnega okvira za predvidevanje in upravljanje sprememb v partnerstvu z delavci ter za naložbe v poklicno izobraževanje in usposabljanje, izpopolnjevanje in preusposabljanje delavcev, da bi odpravili pomanjkanje znanj in spretnosti ter delovne sile, ki ovira produktivnost in rast;

3. poziva Komisijo, naj po posvetovanju s socialnimi partnerji predlaga direktivo za zagotovitev pravičnega prehoda v svetu dela in olajšanje prehoda Unije na trajnostno, podnebno nevtralno in digitalno gospodarstvo; meni, da bi morala ta direktiva vključevati ukrepe, s katerimi bi med drugim zagotovili:

   (a) namenski okvir za predvidevanje in obvladovanje sprememb s pravočasnim obveščanjem delavcev in njihovih predstavnikov ter posvetovanjem z njimi, socialnim dialogom in kolektivnimi pogajanji;

   (b) individualno pravico delavcev do brezplačnega usposabljanja med delovnim časom;

   (c) oblikovanje nacionalnih strategij za pravični prehod;

   (d) razvoj programov za podporo podjetjem in spodbujanje načrtov prehoda na ravni podjetij;

   (e) strukturo spremljanja, ki lahko zagotovi strateško predvidevanje;

4. poudarja, da sta predvidevanje in obvladovanje sprememb bistvenega pomena za delodajalce in delavce, da bi lahko uspešno izpeljali zeleni prehod in učinkovito reševali gospodarske izzive, ki jih prinašajo neugodni geopolitični dogodki; poudarja, da lahko z načrtovanjem prehoda proaktivno preprečimo odpuščanje, izboljšamo dolgotrajno odpornost podjetij in čim bolj izkoristimo razpoložljive vire; poudarja, da mora oblikovanje načrtov potekati ob socialnem dialogu in polnem spoštovanju pravice do obveščenosti in posvetovanja; v zvezi s tem poziva k pregledu zakonodajnega okvira o obveščanju in posvetovanju, da bi zagotovili, da bo primeren za namen dvojnega prehoda; poudarja, da je treba podjetjem zagotoviti spodbude za pripravo lastnih načrtov za prehod;

5. poudarja, da je za občutno zmanjšanje pomanjkanja kvalificiranih delavcev treba obravnavati razpoložljivost in dostopnost priložnosti za usposabljanje; poudarja, da so

urnik usposabljanja, družinske obveznosti in stroški glavne ovire za delavce, ki se želijo udeležiti nadaljnjega usposabljanja[7]; je trdno prepričan, da lahko te ovire za delavce odpravimo z individualno pravico do brezplačnega usposabljanja med delovnim časom, delodajalci pa bodo imeli predvidljivo in stabilno ponudbo kvalificiranih delavcev;

6. poudarja, da morajo države članice podpreti podjetja in delavce tako, da določijo splošne strategije in politike za pravičen prehod na nacionalni ravni; poudarja, da bi bilo treba v teh nacionalnih strategijah opredeliti učinek prehodov na posamezne sektorje in delovno silo ter določiti celovit in medsektorski nabor ukrepov za njegovo ublažitev; poudarja, kako pomembno je razviti dolgoročno vizijo in strategijo za lokalni gospodarski prehod z vključevanjem javnih in zasebnih akterjev ter civilne družbe; poudarja, da so za ohranjanje delavcev in ustvarjanje kakovostnih delovnih mest potrebne neposredne naložbe v inovacije in povečanje privlačnosti regij z nadgradnjo infrastrukture, javnih storitev in dobrin;

7. želi spomniti, da največ trajnih lokalnih delovnih mest ustvarijo mala in srednja podjetja; poudarja, da je treba malim in srednjim podjetjem olajšati dostop do financiranja prehoda, tudi z omogočanjem povezovanja v grozde za dostop do sredstev in tehnične pomoči pri zasnovi in zagotavljanju skladnosti projektov; poziva države članice in regionalne organe, naj vzpostavijo in okrepijo programe za podporo podjetjem v prizadetih regijah, da bi zagonskim podjetjem ter malim in srednjim podjetjem pomagali pri rasti in uspehu; poudarja, da lahko naložbene spodbude pomagajo pritegniti podjetja v ranljive regije;

8. ugotavlja, da ni natančnih podatkov o tem, koliko delovnih mest je bilo zaradi dvojnega prehoda izgubljenih, ustvarjenih ali prizadetih; poudarja, da je za učinkovit odziv politike pomembno napovedati spremembe na trgu dela in trende v potrebah po znanju in spretnostih; poziva k ustanovitvi polnopravne opazovalne skupine EU za pravični prehod, ki bo zbirala ustrezne podatke in analizirala učinek politik prehoda;

9. poziva, naj predlagano direktivo spremlja prenovljen Sklad za pravični prehod za programsko obdobje po letu 2027, ki naj deluje v skladu z načeli deljenega upravljanja in partnerstva, njegov proračun pa naj se poveča; poudarja, da bi moral novi sklad podpirati delodajalce pri zagotavljanju pravice delavcev do usposabljanja ter pri uvajanju načrtov prehoda na ravni podjetja; poziva, naj financiranje prehoda vključuje socialne pogoje za podporo vključevanju;

10. poziva države članice, naj zagotovijo zadostna sredstva za programe razvijanja kakovostnih znanj in spretnost ter poklicnega usposabljanja, saj gre za dolgoročno naložbo v produktivnost, rast in konkurenčnost delavcev in podjetij; poziva države članice, naj ob podpori Komisije strateško izkoristijo obstoječe instrumente Unije za uresničevanje Unije spretnosti, zlasti jamstva za znanja in spretnosti; poziva države članice, naj več prihodkov iz nacionalnih sistemov za trgovanje z emisijami uporabijo za usposabljanje delavcev in prerazporeditev delovne sile; poziva Komisijo, naj preuči in izda smernice o tem, kako lahko javno-zasebna partnerstva med državami članicami in podjetji financirajo usposabljanje, preusposabljanje in izpopolnjevanje delavcev,

[7] *Employment and Social Developments in Europe 2024* (Razvoj na področju zaposlovanja in socialnih zadev v Evropi v letu 2024), Evropska komisija, str. 20.

zlasti v zvezi s pravico do usposabljanja za posamezne delavce;

11. poudarja, da so trdni sistemi socialne varnosti in socialne zaščite bistveni za podporo delavcem v prehodnem obdobju; poziva države članice, naj posodobijo in okrepijo svoje sisteme in storitve socialne zaščite, da bi zagotovile odpornost proti pretresom zaradi dvojnega prehoda, ki vpliva na trg dela;

12. poudarja, da učinek na zaposlovanje ne bo enak v vseh regijah in pri vseh prebivalcih; v zvezi s tem poudarja, da je treba pritegniti in opolnomočiti lokalne državljane in deležnike, da bodo dejavni akterji pri prehodu; poudarja, da se morajo javni organi med upravljanjem prehoda strateško posvetovati in sodelovati s socialnimi partnerji; poudarja, da je smiselno sodelovanje mogoče zagotoviti s posvetovanji v zgodnji fazi ter jasnimi mandati in glasovalnimi pravicami za socialne partnerje, mala in srednja podjetja, civilno družbo ter mlade v regionalnih usklajevalnih organih;

13. poziva Komisijo, naj do 31. januarja 2027 na podlagi člena 153(2), točka (b), v povezavi s členom 153(1), točke (a), (b), (e) in (h) PDEU predloži predlog direktive o pravičnem prehodu v svetu dela v skladu s priporočili iz priloge k tej resoluciji;

14. meni, da je treba finančne posledice zahtevanega predloga pokriti z obstoječimi proračunskimi sredstvi;

15. naroči svoji predsednici, naj posreduje to resolucijo in priložena priporočila Komisiji in Svetu.

PRILOGA K PREDLOGU RESOLUCIJE
PRIPOROČILA O VSEBINI ZAHTEVANEGA PREDLOGA

Evropska direktiva za pravičen prehod v svetu dela: ustvarjanje pogojev za nova delovna mesta in oživljanje lokalnih gospodarstev

Evropski parlament meni, da bi bilo treba pri pripravi prihodnjega zakonodajnega predloga direktive o pravičnem prehodu v svetu dela: ustvarjanje pogojev za nova delovna mesta in oživljanje lokalnih gospodarstev slediti naslednjim načelom in ciljem:

Priporočilo 1: Splošni cilj predloga

Splošni cilj predloga je vzpostaviti okvir Unije za ukrepe politike, ki bi se lahko v praksi izvajali v regijah, ki sta jih ali jih bosta prizadela zeleni in digitalni prehod, da bi zagotovili socialno pravičen in vključujoč prehod ter ustvarjanje kakovostnih delovnih mest.

Priporočilo 2: Oblika predloga

Predlog bi moral biti v obliki direktive.

Ker je za dosego tega cilja potreben celovit sveženj ukrepov, bi moral predlog vključevati elemente z naslednjih področij:
(a) delovni pogoji,
(b) vključevanje oseb, ki so izključene iz trga dela,
(c) obveščanje delavcev in posvetovanje z njimi,
(d) izboljšanje delovnega okolja za varovanje zdravja in varnosti delavcev.

Priporočilo 3: Predmet urejanja predloga

Predlog bi se moral osredotočiti na naslednje ukrepe politike:
(a) vzpostavitev namenskega okvira za predvidevanje in obvladovanje sprememb v regijah in sektorjih, kjer poteka prehod, na podlagi načel obveščanja in posvetovanja, socialnega dialoga in kolektivnih pogajanj;
(b) zagotavljanje, da se pri prehodu učinkovito uveljavlja pravica delavcev in njihovih predstavnikov do obveščenosti in posvetovanja, kar se doseže s pregledom zakonodajnega okvira;
(c) določitev individualne pravice do brezplačnega usposabljanja za delavce in med delovnim časom;
(d) oblikovanje nacionalnih strategij za pravični prehod s posebnim poudarkom na razvoju dolgoročne vizije za lokalna gospodarstva in delovno silo v vseh prizadetih regijah;
(e) razvoj podpornih programov za podjetja, zlasti MSP in lokalne akterje, da bi spodbudili ustvarjanje delovnih mest na lokalni ravni;
(f) zagotavljanje usklajevanja ponudbe in povpraševanja po delovni sili ter znanjih in spretnostih s kombinirano uporabo informacij o trgu dela, večjim sodelovanjem lokalnih akterjev s ponudniki usposabljanja ter spodbujanjem načrtov za prehod na ravni podjetij;
(g) razvoj strukture spremljanja za strateško predvidevanje učinkov prehoda in dogajanja na trgu dela.

PRILOGA: IZJAVA O PRISPEVKIH

Poročevalka v skladu s členom 8 Priloge I Poslovnika izjavlja, da je v svoje poročilo vključila prispevke k zadevam, ki se nanašajo na temo dokumenta, ki jih je med pripravo osnutka poročila prejela od naslednjih zastopnikov interesov, ki spadajo na področje uporabe Medinstitucionalnega sporazuma o obveznem registru za preglednost[1], ali zastopnikov javnih organov tretjih držav, vključno z njihovimi diplomatskimi predstavništvi in veleposlaništvi:

1. Zastopniki interesov, ki spadajo na področje uporabe Medinstitucionalnega sporazuma o obveznem registru za preglednost
European Trade Union Confederation (ETUC)
2. Zastopniki javnih organov tretjih držav, vključno z njihovimi diplomatskimi predstavništvi in veleposlaništvi

Priprava tega seznama je v izključni pristojnosti poročevalke.

Če so na seznamu navedene fizične osebe z imenom ali njihovo funkcijo ali z obema, poročevalka izjavlja, da je zadevne fizične osebe seznanila z obvestilom Evropskega parlamenta o varstvu podatkov št. 484 (https://www.europarl.europa.eu/data-protect/index.do), v katerem so opredeljeni pogoji, ki veljajo za obdelavo njihovih osebnih podatkov, ter pravice, povezane s to obdelavo.

[1] Medinstitucionalni sporazum z dne 20. maja 2021 med Evropskim parlamentom, Svetom Evropske unije in Evropsko komisijo o obveznem registru za preglednost (UL L 207, 11.6.2021, str. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinstit/2021/611/oj)